

Kontrasztok Alapfokú Művészetoktatási Intézmény
Székhely
7627 Pécs, Engel János u. 11-15.

Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség kulcskompetencia

*Modulfejlesztés az Alapfokú Művészetoktatási Intézmények számára
Szolfézs tanszak
(7-8-9-10. élettév)*

JÁTÉKOS FARSSANG

A modul szerzője: Molnár Anikó

TARTALOM

Farsang I. – Farsang a népzeneben (hangszeres előkészítő számára) 3

Farsang II. – Farsang a népzeneben ismét (első osztály számára).....17

FARSANG I.

Farsang a népzeneben

A modul szerzője: Molnár Anikó

ESZTÉTIKAI - MŰVÉSZETI TUDATOSSÁG ÉS KIFEJEZŐKÉSZSÉG KULCSKOMPETENCIA

ZENEISKOLA HANGSZERES ELŐKÉSZÍTŐ ÉVFOLYAM

J
Á
T
É
K
O
S

F
A
R
S
A
N
G

Modulleírás

Ajánlott korosztály	7-8 évesek, zeneiskola szolfézs hangszeres előkészítő évfolyama
Ajánlott időkeret	4 x 45 perces foglalkozás
A modul közvetlen célja	A népzene és a néprajz szervezettebb beemelése a szolfézs órák kereteibe. A farsangi hagyományok megismerése, népszokások felelevenítése, az ünnepnap sajátosságainak felfedezése. Az ünnepnek, mint az együvé tartozás szimbólumának a megélése. A tanulók értelmi – érzelmi – esztétikai - etikai fejlődése, a nemzeti öntudat erősítése. Közös esztétikai élmények átélése.
A modul tartalma	A modul négy egymást követő óra leírását tartalmazza. Farsangi ünnepek megismerése, farsangi dalok tanulása, dramatikus játékok, népi játékok, szójátékok, maszkkészítés.
Megelőző tapasztalat	Itt a farsang című dal; alapvető zenei ismeretek; vizuális technikák alapszintű alkalmazása
Ajánlott továbbhaladási irány	Farsang II. modul a következő évben. A későbbiekben kidolgozásra kerülő egyéb ünnepekörök.
A kompetenciafejlesztés fókuszai	Művészeti – esztétikai tudatosság kompetencia: Értékes, átélt művészi produktum létrehozása. Nemzeti kompetencia: Hagyományaink megismerése. Magyar népi értékek felfedezése. Kognitív képességek: Figyelem, emlékezet, gondolkodás, ismeretszerzési készség, összefüggések megértése, kommunikáció. Szövegértés kompetencia: A szövegtartalom felfedezése, gondolati és érzelmi reakciók kifejezésére ösztönzés, véleményalkotás elősegítése, beszédtechnika, szókincsfejlesztés. Szociális kompetencia: Együttműködés, tolerancia, egymás segítése, önismeret, önértékelés, konfliktuskezelés. Alkotó képességek: vizuális és auditív önkifejezés, előadói képesség, kreativitás. Zenei képességek: Tiszta intonációra, egységes hangzásra törekvés, ritmusérzék, zenei memória.
Kapcsolódási pontok	Szolfézs – farsangi dalok, memória fejlesztése Népzene, néprajz - farsangi népszokások, hagyományok Magyar nyelv és irodalom – szókincsbővítés, szövegértés, régi, népies kifejezések Rajz - alkotóképesség, kreativitás, vizuális önkifejezés
Támogató rendszer	Tátrai Zsuzsanna - Karácsony Molnár Erika: <i>Jeles napok, ünnepi szokások</i> – Mezőgazda Kiadó és Planétás Kiadó, 1997. Varga Ferencné: <i>Szó, fon, nem takács. Mi az?</i> - Móra Könyvkiadó, 1979. Spencer Kagan: <i>Kooperatív tanulás.</i> - Önkonet. Budapest, 2001 Sdt.sulinet.hu/művészetek/Népzene és Néprajz Sulinovaadatbank.hu

MÓDSZERTANI AJÁNLÁS

A modul négy darab egymásra épülő órát tartalmaz, melyeket egymás után vezetünk be. A zeneiskolai tanítás (heti kétszer $\frac{3}{4}$ óra) jellegéből adódóan nem tömbösítve van szerkesztve, de ha úgy alakul, össze lehet vonni párosával az órákat. A modult témaköréből adódóan a tanév második félévének elején ajánlott feldolgozni.

A modul első órájának ráhangoló dalát célszerű már legalább két-három órával előtte megtanítani, hogy magabiztosan tudják énekelni. A versszakok kezdő sorát fel lehet írni a táblára, vagy egy-egy, a versszakokra jellemző képet felragasztani. A D3 mellékletet a diákok számára akár ők maguk is elkészíthetik egy megelőző órán.

A kooperatív módszerrel való dolgozáskor a csoportalakításokban még nem jártas osztályokban tovább tarthat, amíg megértik a feladatot, összerendeződnek a csoportok, és nekik még nem célszerű magasabb szintű együttműködést igénylő feladatokat adni.

A tevékenység jelző – értékelő lapra, illetve a szóbeli értékelésre mindig szánjunk minden óra végén legalább 5 percet, hogy összefoglaljuk folyamatában az eseményeket, észrevételeket.

TÉR-, TEREMELRENDEZÉS

A modul során többféle tevékenységet és módszert is váltogatunk. Célszerű úgy rendezni a termet, hogy legyen egy legalább akkora üres terület, ahol mindenki körbe tud állni, lehetőség van eljátszani a dramatikus játékot, illetve körbe rendezhetjük a székeket a beszélgetésekhez. Az asztalokat eleve a kooperatív munkához igazítsuk, négyesével csoportosítva, mert így külön átrendezés nélkül lehet párosával, egyénileg is dolgozni. A maszkok készítésénél így két pár tud egymással szemben dolgozni, és egyszerre tudjuk leteríteni az asztalt csomagolópapírral, a tisztaság megőrzése miatt.

A köszöntés eljátszásához hosszában toljunk össze két padot, aminek egyik oldalán a háziak, a másik oldalán a köszöntők helyezkednek el.

SPECIÁLIS JAVASLATOK AZ ÉRTÉKELÉSEL KAPCSOLATBAN

A készségtárgyakban a művészeti produktumok minőségi értékelésénél az elért sikereket, eredményeket kell kiemelni, ebben fontos szerep jut a pedagógusok értékelő magatartásának, valamint a tanulók kölcsönös és önértékelésének. Ezáltal a pozitív véleménynyilvánítások erősítik a tanulók belső motivációját, önbizalmát az adott művészeti tevékenységek iránt. Együtt végzett tevékenységnél a tanárnak van nagyobb ráható ereje, a helyes esztétikai kivitelezésben az ő utasításai dominálnak, az ő értékítélete a hangsúlyos. A kooperatív módszer lényege, hogy a gyerekek önellenőrzéssel vagy egymás ellenőrzésével azonnal korrigálni tudják tevékenységeik lépéseit. A cél: egymás segítése, de az esetleges hibák megbeszélése, javítása közösen történik. Fontos rávezetni őket arra, hogy a hibák részei a munkafolyamatnak, nem elítélendők, és az egymás iránti tolerancia, segítség, együttműködési képesség a legfontosabb készség, amit a szociális kompetenciákból elérni szeretnénk. Az órák végét ellenőrzéssel, értékeléssel zárjuk, keretbe foglalva, és összefoglalva ezzel az aznapi tevékenységeket.

Modulvázlat

Tevékenységek	Tevékenység célja, fejlesztendő készségek, képessegek	Munkaformák és módszerek	Eszközök, mellékletek		
			Diák	Tanár	
1. tanóra					
I. Ráhangolódás, a feldolgozás előkészítése					
I.a. REJT- VÉNY	A betűrejtvény megfejtése. A megoldást 1-2-3-ra közösen kiabáljuk. 5 perc	Figyelem Logikus gondolkodás Szókinccs Szövegértelmezés	Egyéni munka - rejtvényfejtés	D1 – betűrejtvény ceruza	T1 – rejtvény megoldása
I.b. KÖZÖS DAL	Képeket ragasztok a táblára a versszakokhoz, a gyerekek felismerik az „ <i>Itt a farsang</i> ” című dalt. Zongorával és ritmushangszerrel kísérjük. Táncolunk is közben. 5 perc	Figyelem Emlékezet Analitikus gondolkodás Esztétikai élmény Ritmuszérzék Zenei hallás Tiszta intonáció	Egész csoport együtt – éneklés hangszerekkel	Ritmushangszerek	Rajzolt képek az <i>Itt a farsang</i> című dalhoz. Gyurmaragasztó/ cellux Zongora
II. Az új tartalom feldolgozása					
II.a. MI A FARSANG?	Egy videó közös megtekintése maszkos alakoskodásról, és farsangi köszöntésről. Utána beszélgetés, mit láttunk:mikor zajlott, kik mentek, hová, mit csináltak? Mi volt náluk? Miről beszéltek, énekeltek? 10 perc	Figyelem Információbefogadás Szóbeli kifejezőkészség	Egész csoport együtt – Videóanyag megtekintése Beszélgetőkör		T2 - Videó anyag maszkosokról, farsangi köszöntésről projektor

II.b. DAL- TANU- LÁS	Egy dunántúli farsangi köszöntő dal – <i>Hipp, hopp farsang</i> megtanulása hallás után. Egyszeri bemutatás után, soronként visszahangozzák a dalt. Törekedjünk arra, hogy az ismétlések ne legyenek unalmasak. Ártány szó megbeszélése. 10 perc	Figyelem Emlékezet Zenei hallás Tiszta intonáció Ritmusérzék Artikuláció Információfeldolgozás Szókincsbővítés Szóbeli kifejezőkészség.	Egész csoport együtt – daltanulás hallás után		T3 – <i>Hipp, hopp farsang</i> dal kottája és a szokás ismertetése
II.c. SZOKÁS ELJÁT- SZÁSA	Rigmusok, szokás eljátszása: A kiosztott kártyák alapján két csoport alkotja a köszöntőket és a háziakat. A köszöntők (itt, az első körben legyenek csak a fiúk) bekéredzkednek, eléneklik a jókívánásokat, várják az ajándékot. A háziak felelnek, és feltűzik a szalonnát, sonkát. 8 perc	Szövegértés Szókincsgyarapítás régi szavakkal Előadói képesség	Csoportbontás – Dramatikus előadás	D2 rigmus-kártyák D3 nyársnak hurkapálca, szalonna, sonka	
III. Az új tartalom összefoglalása, ellenőrzés és értékelés					
III. VÉLE- MÉNYEK	Egy arcot rajzolnak egy lapra, hogyan érezték magukat. Mikor odaadják, meg is beszéljük: Nekem az tetszett az órán... 7 perc	Önreflexió Vizuális kifejezőkészség Kommunikáció	Egyéni munka – rajzolás Egész csoport - beszélgetés	Lapok körrel Színes ceruza, filctoll	

2. tanóra

I. Ráhangolódás, a feldolgozás előkészítése

I.a. KÖZÖS DAL	Kik láthatók ezen a képen, mit csinálnak? Milyen dalt tanultunk múlt órán? Előző órán tanult dal, és a hozzá kapcsolódó szokás eléneklése, eljátszása, csoportmegfordítással az előző órához képest. (<i>Hipp, hopp farsang</i>)	Figyelem Emlékezet Ritmusérzék Zenei hallás Tiszta intonáció Együttműködés Esztétikai élmény	Egész csoport együtt – éneklés hangszerekkel	D4 - kép a köszöntő fiúkról D2, D3 ritmushangszerek	
I.b. MI A FAR- SANG?	Farsangi szokások 2. Még egyszer megtekinthetjük a maszkos videót. Majd körbe ülünk, a szemléltető képek alapján különböző szempontok megadásával beszélgetünk a farsangról, álarcokról, maszkokról, felidézzük a múlt órán látott első videót. Mit csinálhatnak a rajzon látható emberek? Milyen öltözéket viselnek? Figyeld meg az álarcokat! Mi van a kezükben? Sorold föl a színeket! Részt vett-e már valaki ilyen mulatozásban?	Figyelem Kommunikáció Szókincs fejlesztése Információfogadás és feldolgozás	Egész csoport együtt – beszélgetés, tanár által irányított	D5 – Képek busóról	T2 - Videó anyag maszkosokról Projektor Laptop, hangfal

II. Az új tartalom feldolgozása					
II. MASZK 1.	Maszkkészítés papírragasztással és festéssel. Szimpátia alapján alkotnak párokat, ha többen vannak, lehet egy hármas csoport is. Így választják ki, melyik maszkot szeretnék elkészíteni. 20 perc	Kifejezőképesség Kompozíciós készség Eszközhasználat Tárgyalkotó és manipulatív képesség	Páros, kiscsoportos munka – Alkotás, színezés	Maszkok sablonjai Rajzlap, ceruza, olló, ragasztó, tempera, vizesedény, ecset, nagy csomagolópapír	T4 – tanári instrukciók az alkotáshoz
III. Az új tartalom összefoglalása, ellenőrzés és értékelés					
III.	A készülő munkák az asztalon maradnak, megtekintik egymáséit, mindenki elmondja, mit fog még rajta alakítani következő órán. 7 perc	Szóbeli kifejezőképesség Önértékelés Önreflexió	Egész csoport együtt – beszélgetés		

3. tanóra

I. Folytatás

I. MASZK 2.	A gyerekek befejezik a maszkokat. Színes papírcsíkokra készítik hozzá a neveiket, hogy kiállítást lehessen belőle csinálni. Egyelőre a táblára kerülnek. (Az iskolában lehet belőle kiállítást rendezni nyilvános helyre kirakva.)	Kifejezőképesség Kompozíciós készség Eszközhasználat Tárgyalkotó és manipulatív képesség	Páros, kiscsoportos munka – Alkotás, színezés	Ceruza, olló, ragasztó, tempera, vizesedény, ecset, Nagy csomagolópapír, színes lapok, olló, tollak	Gyurmaragasztó, cellux
	10 perc				

II. Az új tartalom feldolgozása

II. ELŐADÁS	BÖGŐTEMETÉS: Beszélgetünk erről a népi szokásról is képeket nézve. Szerepek kiosztása: A szokás 5-9 fővel játszható, ezért két részre bonjuk az osztályt, mindegyik csapat megkapja a szerepkártyákat. Megbeszéljük, elosztják maguk közt a szerepeket, és párosával felmondják egymásnak. Elpróbálják, végül a két csoport bemutatja egymásnak a bögőtemetést.	Együttműködés Szövegértés Élőszó művészi kifejezése Előadói készség	Egész csoport együtt – Beszélgetés képeket nézve Kooperatív munka – Páros felmondás Csoportbontás drámajáték	D6 – képek farsangtemetésről D7 – bögőtemetés szerepkártyák	T5 – bögőtemetés, szokás leírása és forgatókönyv
	20 perc				

III. Az új tartalom összefoglalása, ellenőrzés és értékelés

<p>III.a. ÉRTÉKE- LÉS</p>	<p>A két csoport egymásnak elmondja a véleményét. Szemponatok: előadás folyamatossága, átéltsége, érthető volt-e a szöveg, melyik szereplő tetszett Hívjuk fel a figyelmet a pozitív értékelésre!</p> <p style="text-align: right;">8 perc</p>	<p>Önértékelés Csoportos munka értékelése Megfigyelő képesség Összehasonlító képesség Szóbeli kifejezőképesség</p>	<p>Egész csoport együtt – beszélgetés</p>		
<p>III.b. KIÁLLÍTÁS</p>	<p>A maszkok munkák megtekintése, értékelése. Szemponatok: sikeresség, használhatóság, esztétikai minőség. Betölti-e a funkcióját?</p> <p style="text-align: right;">7 perc</p>	<p>Szóbeli kifejezőképesség Önértékelés Önreflexió Megfigyelő képesség, Összehasonlító képesség,</p>	<p>Egész csoport együtt – beszélgetés</p>		<p>Cellux Gyurmaragasztó</p>

4. tanóra

I. Ráhangelődés

I. SZÓ- JÁTÉKOK	Csoportokat alkotunk: a gyerekek megkeresik, melyik sarokhoz tartoznak. Négy sarok van, a legkedveltebb tradicionális állatalakoskodók alapján. A gyerekek kártyáin pedig ezekre az állatokra jellemző tulajdonságok találhatóak. Ha megvannak a csoportok, helyet foglalnak. Minden csapat választ: írnok, feladatmester, csendfelelős, időfigyelő szerepet, és megoldják a feladatlapokon található fejtörőket. Előtte lehet tippelni, szerintük mennyit sikerül kitalálniuk. 20 perc	Analitikus gondolkodás Szövegértés Gondolkodás Együttműködés	Kooperatív módszer – Sarkok, kerekasztal	D8 - feladatlapok a fejtörőkkel	T6 – kártyák és táblák T7 - a fejtörők és megoldásaik
-----------------------	---	---	--	------------------------------------	---

II. Az új tartalom feldolgozása

II. MEDVE- TÁNC	A mellékelt kép megtekintése után megtanuljuk az új dalt hallás után: <i>Dirmeg, dörög a medve.</i> Egy versszakkal. Egyszeri bemutatás után, soronként visszahangozzák a dalt. Körben állva táncolunk rá. Minden gyereknél hangszer van, azzal kísérjük, váltogatva a ritmust és a hangszereket. 15 perc	Figyelem Emlékezet Zenei hallás Tiszta intonáció Ritmusérzék Artikuláció	Egész csoport együtt – daltanulás hallás után	D9 – kép medvés alakoskodóról ritmushangszerek	T8 – Dirmeg, dörög kottája
-----------------------	--	---	--	--	-------------------------------

III. Az új tartalom összefoglalása, ellenőrzés és értékelés					
III. LEZÁRÓ ÉRTÉKE- LÉS.	Az asztalokra helyezzük a modul alatt elkészült maszkokat. Felidézzük, milyen tevékenységeink voltak, hogy éreztük magunkat. Kérdőív kitöltése/összefoglaló táblázat rajzolása 10 perc	Csoportos munka értékelése Önértékelés Emlékezőképesség Szóbeli kifejezőképesség	Egész csoport együtt – Beszélgetés	Filctoll, csomagolópapír Kérdőív, ceruza	Elkészült munkák

Kotta forrása: Tátrai-Karácsony: 54. oldal

Ártány: herélt disznó

Szokás: Dunántúlon Vízkeresztől húshagyóig jártak többnyire fiúgyermekek farsangköszöntő, jókívánságmondó énekükkel, amelynek jellegzetes szövegeleme az adománykéréssel, a disznótorral kapcsolatos. Kihegyezett nyársat vittek a kezükben. Az asszonyok kukoricát szórtak a farsangolók lába alá, hogy minél több kiscsirkéjük legyen.

2. óra

T4– Tanári instrukciók

Előzőleg a tanár kivág mindegyik sablonból egyet. A gyerekek felragasztják a kiválasztott sablont, majd kivágják. Körberajzolják a kiegészítőket, és ráragasztják a maszkra. Ezt a felületet kell lefesteni temperával.

Kivágjuk a szemréseket, fűzhetünk bele gumit, vagy ragaszthatunk rá hurkapálcát.

3. óra

T5 – Bögőtemetés, szokás leírása és forgatókönyv

Forrás: www.zetna.org/zek/folyoiratok/66/csorba2.html

A temetésparódia különféle változataira is találunk példát tájainkon. Itt mindenekelőtt a bögőtemetést kell megemlítenünk, amire húshagyókedd éjszakáján került sor. A nagybögőt (fúvósoknál a tubát) kocsmasztalra fektették, s temetési alakoskodás során elbúcsúztatták, és egy marék föld rászórásával szimbolikusan eltemették, jelezve, hogy ezzel húsvétig véget ért a zene és a vigalom. A temetési paródia állandó szereplői a pap, a kántor és a siratóasszonyok, akiket többnyire férfiak vagy legények alakítanak. Íme egy jellemző részlet egy bögőtemetésből:

Pap: - Péter noszter!

Kántor: - Apád suszter!

Pap: - Anyád varga!

Kántor: - Te meg egy nagy szarvasmarha!

Pap: - Hát a fia?

Kántor: - Csizmadia!

Pap: - Üsse meg a kantafülű istennyila!

Egyik sirató: - Jaj, jaj, drága halottunk,

Tököd a padkán,

Magad a deszkán!

Másik sirató: - Jaj, istenem ki gyugja be azt a lukat, ahun csepeg-csurog?

Siratók: - Jaj, édes istenem, egyetlen hangszerem,
De sok huszast elnyeletté velem.

Kántor: - Megérett a krumpli, krumplinak indája,
Szegény bőgő lelke száll a másvilágra,
Ismertem én őtet, nem volt oly gyönyörű,
Szép karcsú nyakára mászott két nagy tetyű.

Pap: - Süket az én kutyám, két szemére nem lát,
Igyá a szájábú kámforos pálinkát!

Ismertem öregapádat, a disznóólba lakott,
Mikó vittem neki a moslékot, majnem megharapott!

Kántor: - A százötven éves szarvasnak szarva ágas-bogas,
Kövércsütörtökön kivert kutyákkal mezítelen ugass!

És így tovább, és így tovább...

4. óra

T6 – Sarkokhoz tábla: Nagyobb kartonlapra írjuk, és tegyük négy asztalra.

1. medve, 2. ló, 3. gólya, 4. kecske

Kártyák a gyerekeknek, kisebb lapokra írjuk, külön-külön, és kiosztjuk közöttük: 1. téli álmod alszik, málna, méz, Micimackó

2. ráülnek a hátára, nyereg, kantár, vágat

3. békát eszik, télen délre repül, hosszúnyakú madár, fészek

4. mekeg, ...sajt, káposzta,

T7 - Fejtörők és megoldásaik

Forrás: Varga Ferencné: Sző, fon, nem takács. Mi az?

1. Tiszta fehér születése, lucskos, sáros temetése. – hó
2. Nincsen testem, és nincs barátom, nincs kenyérem, se lakásom, eső eshet, mégsem ázom, nyargalászok hét határon. Februárban hozok fagyot, bátyáim a vad viharok, ha bezárod az ablakot, füttyörészve kint maradok. - szél
3. Csillag fent a fellegekben, s vízzé válik tenyeredben. – hó
4. Folt hátán folt, tű benne sose volt – káposzta
5. Olyan, mint egy tűpárna, görögdinnye, tövises, gondolkozz csak, ne siess! – sündisznó
6. A szabad mezőre gyakran kísétálok, pedig kis házamtól soha meg nem válok. – csiga
7. Fúr-farag, de mégsem ács, kopog, mint a kalapács. Fák doktora, orvosa, erdőben az otthona. – harkály
8. A fehér bárányok esznek-e többet, vagy a feketék? – a fehérek, mert többen vannak.
9. Orra van, de nem szagol, nyelve is van, de nem beszél. – cipő
10. Egy lyukon bebújsz, két lyukon kibújsz, mikor gondolod, hogy bebújtál, már ki is bújtál. – nadrág
11. Lábam egy van, bordám több van, helyem itt van, helyem ott van. Napos időn otthon hállok, borús időn utcán járok. – esernyő
12. Melyik ló tud papírt vágni? – olló

13. Melyik a legtüzesebb ló? – vasaló
14. Melyik hó lakható? – kunyhó
15. Melyik rang szől? – harang

Segítségképpen lehet rajzolni hozzá a papírra, vagy a táblára feltenni képeket.

T8 – Dirmege, dörmög kottája

Dir-meg dör-mög a med - ve, nin-csen ne-ki jó ked - ve. Zi - reg zö - rög a lán - ca,

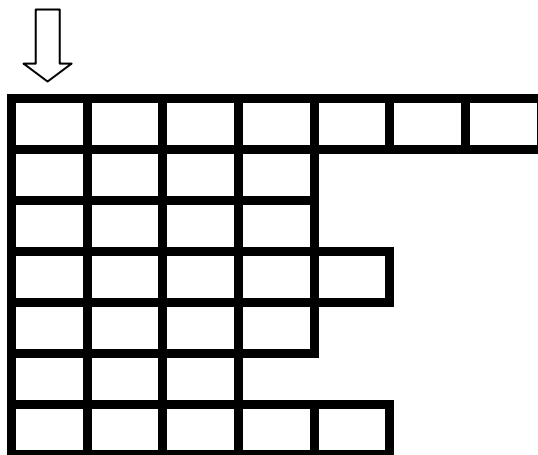

De ked - vet - len a tán - ca.

MELLÉKLETEK – DIÁK

1. óra

D1 - Rejtvény

Ez a hónap van most.

Egyik szülő, de nem apa.

Hóember orra.

Ezt tesszük a fejünkre a hidegben.

Hófehérke ebbe a gyümölcsbe harapott bele.

Ez világít az égen, de nem éjjel.

Költöző madár, hosszúnyakú, szereti a békát.

D2 – Rigmusok

Köszöntők, Bekéredzkedés:

Szabad-e farsangot köszönteni?

Háziak: *Gyertek ide fiaim azzal a nyárssal! Rátűzöm a*

szalonnát, hogy szép megölőjeim [hízóim] legyenek!

D3 – Köszöntői kellékek

Nyársnak hurkapálca, szalonna és sonka papírból

Lehet még készíteni pénzt, tojást.

2. óra

D4 – Képek köszöntő férfiekről

Forrás: sdt.sulinet. Műveltségi területek » Művészetek » Néprajz » Néprajz - ünnepek és népszokások » Farsang » Farsangi népszokások » Farsang köszöntők

D5 – Busójárás – képek

Forrás: busójárás honlapja. buso.uw.hu

3. óra

D6 – Képek farsangtemetésről

Forrás: www.makoforum.hu és sdt.sulinet.hu. Műveltségi területek » Művészetek » Néprajz » Néprajz - ünnepek és népszokások » Farsang » Farsangi népszokások » Farsangi maszkos alakoskodások, dramatikus játékok

D7 – Bögötemetés – szerepkártyák

<p>PAP</p> <p>1. Páter noszter! 3. Anyád varga! 5. Hát a fia? 7. Üsse meg a kantafülű istennyila! 12. Süket az én kutyám, két szemére nem lát, Igyá a szájábú kámforos pálinkát! Ismertem öregapádat, a disznóólba lakott, Mikó vittem neki a moslékot, majnem megharapott!</p>	<p>KÁNTOR</p> <p>2. Apád suszter! 4. Te meg egy nagy szarvasmarha! 6. Csizmadia! 11. Megérett a krumpli, krumplinak indája, Szegény bögő lelke száll a másvilágra, Ismertem én őtet, nem volt oly gyönyörű, Szép karsú nyakára mászott két nagy tetyű. 13. A százötven éves szarvasnak sarva ágas-bogas, Kövércsütörtökön kivert kutyákkal mezítelen ugass!</p>
<p>8. Egyik sirató: Jaj, jaj, drága halottunk, Tököd a padkán, Magad a deszkán!</p>	
<p>9. Másik sirató: Jaj, istenem ki gyugja be azt a lukat, ahun csepeg-csurog?</p>	
<p>10. Siratók: Jaj, édes istenem, egyetlen hangszerem, De sok huszast elnyeletté velem.</p>	

4. óra

D8 - Feladatlapok a fejtörőkkel

TALÁLÓS KÉRDÉSEK

1. Tiszta fehér születése, lucskos, sáros temetése. _____
2. Nincsen testem, és nincs barátom, nincs kenyerem, se lakásom, eső eshet, mégsem ázom, nyargalászok hét határon. Februárban hozok fagyot, bátyáim a vad viharok, ha bezárod az ablakot, füttyörészve kint maradok. _____
3. Csillag fent a fellegekben, s vízzé válik tenyeredben. _____
4. Folt hátán folt, tű benne sose volt. _____
5. Olyan, mint egy túpárna, görögdinnye, tövises, gondolkozz csak, ne siess!
_____
6. A szabad mezőre gyakran kísétálok, pedig kis házamtól soha meg nem válok.
_____
7. Fúr-farag, de mégsem ács, kopog, mint a kalapács. Fák doktora, orvosa, erdőben az otthona.
_____
8. A fehér bárányok esznek-e többet, vagy a feketék?
_____
9. Orra van, de nem szagol, nyelve is van, de nem beszél. _____
10. Egy lyukon bebújsz, két lyukon kibújsz, mikor gondolod, hogy bebújtál, már ki is bújtál.
_____
11. Lábam egy van, bordám több van, helyem itt van, helyem ott van. Napos időn otthon hálok, borús időn utcán járok. _____
12. Melyik ló tud papírt vágni? _____
13. Melyik a legtüzesebb ló? _____
14. Melyik hó lakható? _____
15. Melyik rang szól? _____

D9 – Kép medvés alakoskodóról
Forrás: Tátrai-Karácsony 64. oldal

FARSANG II.

Farsang a népzeneben
ismét

A modul szerzője: Molnár Anikó

ESZTÉTIKAI - MŰVÉSZETI TUDATOSSÁG ÉS KIFEJEZŐKÉSZSÉG KULCSKOMPETENCIA
ZENEISKOLA HANGSZERES ELŐKÉSZÍTŐ ÉVFOLYAM

J
Á
T
É
K
O
S

F
A
R
S
A
N
G

Modulleírás

Ajánlott korosztály	8-10 évesek, zeneiskola szolfézs első évfolyama
Ajánlott időkeret	4 x 45 perces foglalkozás
A modul közvetlen célja	A népzene és a néprajz szervezettebb beemelése a szolfézs órák kereteibe. A farsangi hagyományok megismerése, népszokások felelevenítése, az ünnepnap sajátosságainak felfedezése. Az ünnepnek, mint az együvé tartozás szimbólumának a megélése. A tanulók értelmi – érzelmi – esztétikai - etikai fejlődése, a nemzeti öntudat erősítése. Közös esztétikai élmények átélése.
A modul tartalma	A modul négy egymást követő óra leírását tartalmazza. Farsangi ünnepkör megismerése, farsangi dalok tanulása, szokások aktív megélése, dramatikus játék előadása csoporton belül, szójátékok, maszkkészítés.
Megelőző tapasztalat	A, a , a , a farsangi napokban című dal; Alapvető zenei ismeretek; hónapok, évszakok ismerete; vizuális technikák alapszintű alkalmazása
Ajánlott továbbhaladási irány	Farsangi ünnepkörrel való további ismerkedés, a későbbiekben kidolgozásra kerülő egyéb ünnepkörök.
A kompetenciafejlesztés fókuszai	Művészeti – esztétikai tudatosság kompetencia: Értékes, átélt művészi produktum létrehozása. Nemzeti kompetencia: Hagyományaink megismerése. Magyar népi értékek felfedezése. Kognitív képességek: Figyelem, emlékezet, gondolkodás, ismeretszerzési készség, összefüggések megértése, kommunikáció. Szövegértés kompetencia: A szövegtartalom felfedezése, gondolati és érzelmi reakciók kifejezésére ösztönzés, véleményalkotás elősegítése, beszédtechnika, szókincsfejlesztés. Szociális kompetencia: Együttműködés, tolerancia, egymás segítése, önismeret, önértékelés, konfliktuskezelés. Alkotó képességek: vizuális és auditív önkifejezés, előadói képesség, kreativitás. Zenei képességek: Tiszta intonációra, egységes hangzásra törekvés, ritmusérzék, zenei memória.
Kapcsolódási pontok	Szolfézs – farsangi dalok, memória fejlesztése Népzene, néprajz - farsangi népszokások, hagyományok Magyar nyelv és irodalom – szókincsbővítés, szövegértés, régi, népies kifejezések Rajz - alkotóképesség, kreativitás, vizuális önkifejezés
Támogató rendszer	Tátrai Zsuzsanna - Karácsony Molnár Erika: <i>Jeles napok, ünnepi szokások</i> – Mezőgazda Kiadó és Planétás Kiadó, 1997. Varga Ferencné: <i>Szó, fon, nem takács. Mi az?</i> - Móra Könyvkiadó, 1979. Spencer Kagan: <i>Kooperatív tanulás.</i> - Önkönet. Budapest, 2001 Sdt.sulinet.hu/művészetek/Népzene és Néprajz Sulinovaadatbank.hu

MÓDSZERTANI AJÁNLÁS

A modul négy darab egymásra épülő órát tartalmaz, melyeket egymás után vezetünk be. A zeneiskolai tanítás (heti kétszer $\frac{3}{4}$ óra) jellegéből adódóan nem tömbösítve van szerkesztve, de ha úgy alakul, össze lehet vonni párosával az órákat. A modult témaköréből adódóan a tanév második félévének elején ajánlott feldolgozni.

A modul első órájának ráhangoló dalt célszerű már legalább két-három órával előtte megtanítani, hogy magabiztosan tudják énekelni. A versszakok kezdő sorát fel lehet írni a táblára, vagy egy-egy, a versszakokra jellemző képet felragasztani. A D3 mellékletet a diákok számára akár ők maguk is elkészíthetik egy megelőző órán. A *Talalajvasárnapi köszöntőt* el lehet játszani többször is, hogy tudjanak cserélődni a szerepek, mindenki megélhesse a különböző oldalakat.

A dramatikus játéknál nem cél, hogy kívülről tudják a szöveget, hiszen nem lesz belőle előadás nagyközönség előtt, csak az osztályban, ha van több időnk, akkor viszont mindenképp érdemes még vele foglalkozni, és bemutatni.

Mindenképpen fényképezzünk, vagy akár videót is készíthetünk az osztályról, de semmiképp sem beállított, hanem pillanatfelvételeket. Ezeket előhívva, egy a modult követő órán, készítsünk a diákokkal egy tablót, miközben felelevenítjük a közös élményeket.

TÉR-, TEREMELRENDEZÉS

A modul során többféle tevékenységet és módszert is váltogatunk. Célszerű úgy rendezni a termet, hogy legyen egy legalább akkora üres terület, ahol mindenki körbe tud állni, lehetőség van eljátszani a dramatikus játékot, illetve körbe rendezhetjük a székeket a beszélgetésekhez. Az asztalokat eleve a kooperatív munkához igazítsuk, négyesével csoportosítva, mert így külön átrendezés nélkül lehet párosával, egyénileg is dolgozni. A maszkok készítésénél így két pár tud egymással szemben dolgozni, és egyszerre tudjuk leteríteni az asztalt csomagolópapírral, a tisztaság megőrzése miatt.

A köszöntés eljátszásához hosszában toljunk össze két padot, aminek egyik oldalán a háziak, a másik oldalán a köszöntők helyezkednek el.

SPECIÁLIS JAVASLATOK AZ ÉRTÉKELÉSEL KAPCSOLATBAN

A készségtárgyakban a művészeti produktumok minőségi értékelésénél az elért sikereket, eredményeket kell kiemelni, ebben fontos szerep jut a pedagógusok értékelő magatartásának, valamint a tanulók kölcsönös és önértékelésének. Ezáltal a pozitív véleménynyilvánítások erősítik a tanulók belső motivációját, önbizalmát az adott művészeti tevékenységek iránt. Együtt végzett tevékenységnél a tanárnak van nagyobb ráható ereje, a helyes esztétikai kivitelezésben az ő utasításai dominálnak, az ő értékítélete a hangsúlyos. A kooperatív módszer lényege, hogy a gyerekek önellenőrzéssel vagy egymás ellenőrzésével azonnal korrigálni tudják tevékenységeik lépéseit. A cél: egymás segítése, de az esetleges hibák megbeszélése, javítása közösen történik. Fontos rávezetni őket arra, hogy a hibák részei a munkafolyamatnak, nem elítélendők, és az egymás iránti tolerancia, segítség, együttműködési képesség a legfontosabb készség, amit a szociális kompetenciákból elérni szeretnénk. Az órák végét ellenőrzéssel, értékeléssel zárjuk, keretbe foglalva, és összefoglalva ezzel az aznapi tevékenységeket.

MODULVÁZLAT

Tevékenységek		Tevékenység célja, fejlesztendő készségek, képességek	Munkaformák és módszerek	Eszközök, mellékletek	
				Diák	Tanár
1. tanóra					
I. Ráhangolódás, a feldolgozás előkészítése					
I.a. BETŰ- REJT- VÉNY	A táblára fel van ragasztva 7 különböző színű lufi formájúra vágott lap. A gyerekek húznak az asztalra helyezett, lefordított színes kártyákból, és megkeresik az azonos színű kártyával rendelkező társukat. Együtt kitalálják, melyik betű hiányzik a kártyán levő szavak elejéről, és felírják a hiányzó betűt a kártyával azonos színű lufira. Végül elolvassák a kitalált szót.	Figyelem Együttműködés Szövegértés Analitikus gondolkodás	Kooperatív módszer – Keresd a párod! pármunka	Szövegkiemelő	Színes lapokból lufik Cellux, tábla Színes szókártyák (T1)
	7 perc				
I.b. KÖZÖS DAL	Zongorán elkezdem játszani az „A, A, A, A farsangi napokban” című dalt. A gyerekek felismerik, és közösen elénekeljük az összes versszakával. Ritmushangszerrel kísérjük. (lehet furulyával, fuvolával is egy versszaknál)	Figyelem Emlékezet Dallamfelismerés Ritmuszérzék Zenei hallás Tiszta intonáció Együttműködés Esztétikai élmény	Egész csoport együtt – éneklés hangszerekkel	Ritmushangszerek	Zongora
	3 perc				

I.c. MI A FAR- SANG?	Farsangi szokások 1.: Körbe ülünk, beszélgetünk a farsangról. Megnézzük a képet. <i>Mikor van az ideje?</i> <i>Melyik ünnepkörök közt van?</i> <i>Milyen tevékenységek jellemzik?</i> <i>Milyen évszak jön utána – feléled a természet...</i> Kiemeljük az evés-ivást → köszöntőket. 5 perc	Figyelem Kommunikáció Szókincs fejlesztése Információfogadás és feldolgozás Hagyományismeret	Egész csoport együtt – beszélgetés, tanár által irányított		T2 - Kép köszöntőről, ajándékokról
II. Az új tartalom feldolgozása					
II.a. DAL- TANU- LÁS	Köszöntő: új dal – Talalaj, talalaj, Töklőrinc megtanulása hallás után. Bemutató után másodszorra már ők is éneklnek az ismétlődő részeket. Majd soronként visszahangozzák a dalt. A szokás megbeszélése: Kik, mikor és milyen célból énekeltek? Miért talalaj? Ismeretlen szavak megbeszélése. (kútyi, béles, agyigó, fassang, suba, konkoly) 15 perc	Figyelem Emlékezet Zenei hallás Tiszta intonáció Ritmusérzék Artikuláció Információfeldolgozás Hagyományismeret Szókincsbővítés Szóbeli kifejezőképesség	Egész csoport együtt – daltanulás hallás után beszélgetés		T3 – Talalaj... dal kottája, szokás ismertetése, szavak magyarázata
II.b. SZOKÁS ELJÁT- SZÁSA	Rigmusok, szokás eljátszása: kiosztom a kártyát, számmal ellátva, több példányban, és egyik csoport lesz a köszöntők, másik csoport a háziak: a dal eléneklése után, háziak adnak vagy sem, erre válaszolnak. 5 perc	Szövegértés Szókincsgyarapítás régi szavakkal Előadói képesség	Csoportbontás – Dramatikus előadás	D1 rigmus-kártyák D2 ajándékok: tojás kartonból, játékpénz	

III. Az új tartalom összefoglalása, ellenőrzés és értékelés

III.a. ZENE- HALL- GATÁS	Dal meghallgatása eredeti előadásban. 2 perc	Figyelmes zenehallgatás	Egész csoport együtt – zenehallgatás		T3 - Hanganyag Lejátszó eszköz
III.b. VÉLE- MÉNYEK	Egy arcot rajzolnak egy lapra, hogyan érezték magukat. Mikor odaadják, meg is beszéljük: Nekem az tetszett az órán... 7 perc	Önreflexió Vizuális kifejezőképesség Kommunikáció	Egyéni munka – rajzolás Beszélgetés egész osztály	Lapok körrel Színes ceruza, filctoll	

2. tanóra

I. Ráhangolódás, a feldolgozás előkészítése

I.a. KÖZÖS DAL	Előző órán tanult dal eléneklése, körben állva, eljátszása. (Talalaj) 5 perc	Figyelem Emlékezet Együttműködés Esztétikai élmény	Egész csoport együtt – ének, játék	D1 rigmus-kártyák D2 ajándékok: tojás kartonból, játékpénz	
I.b. VIDEÓ	Videó megtekintése. Maszkos felvonulásokról beszélgetünk. 5 perc	Figyelem Kommunikáció Ismeretszerzés Megfigyelés	Egész csoport együtt – Megbeszélés		T4 – Videó anyag Projektor Laptop, hangfal

II. Az új tartalom feldolgozása

II. MASZK	Maszkok készítése. Díszítés. Szimpátia alapján alkotnak párokat, ha többen vannak, lehet egy hármas csoport is. Így választják ki, melyik maszkot szeretnék elkészíteni. Kivágják, ragasztják, temperával festik. 25 perc	Alkotóképesség Együttműködés Kreativitás Vizuális önkifejezés Kompozíciós készség Eszközhasználat Tárgyalkotó és manipulatív képesség	Páros munka – Rajzolás, alkotás	Maszkok sablonjai Rajzlap, ceruza, olló, ragasztó, tempera, vizesedény, ecset, nagy csomagolópapír	
--------------	--	--	------------------------------------	--	--

III. Az új tartalom összefoglalása, ellenőrzés és értékelés

III. KIÁLLÍ- TÁS	Kiállítás a maszkokból. Egymás munkáit értékeljük: melyik tetszik, miért, mennyire jellemző a tulajdonosaira az elkészült álarc. Akár feladat lehet az is, hogy kitaláljuk, kik készítették. 10 perc	Megfigyelés Társak ismerete Kommunikáció	Egész csoport együtt – beszélgetés		Cellux, gyurmaragasztó
------------------------	--	--	---------------------------------------	--	---------------------------

3. tanóra

I. Ráhangolódás, a feldolgozás előkészítése

<p>I.a. HÓ- NAPOK</p>	<p>Körben foglalunk helyet: Farsangi időszak hónapjai: január, február hónap neveknek az eredete, római jelentése. Csoportalakítás (3-4fős): Hónapokra jellemző képek, megtalálni a hozzád tartozót. Évszakok ismerete, és a magyar hónapnevek megfejtése.</p> <p style="text-align: right;">10 perc</p>	<p>Figyelem Információbefogadás Megértés</p> <p>Együttműködés Gondolkodás Összefüggések megfigyelése</p>	<p>Frontális - információközlés</p> <p>Csoportmunka – feladatmegoldás</p>	<p>D3 – magyar hónapnevek</p>	<p>T5 – képek hónapokról, sokszorosítva, ahány fős lesz a csapat T6 – római és magyar hónapnevek eredete</p>
<p>I.b. MASZK</p>	<p>Amennyiben nem készültek el a maszkokkal előző órán, akkor a hónapokkal kapcsolatos feladat elhagyható, és helyette befejezik a maszkokat, valamint színes csíkokra ráírják a neveiket.</p> <p style="text-align: right;">10 perc</p>	<p>Alkotóképesség Együttműködés Kreativitás Vizuális önkifejezés Kompozíciós készség Eszközhaználólat Tárgyalkotó és manipulatív képesség</p>	<p>Páros munka – Rajzolás, alkotás</p>	<p>Tempera, vizesedény, ecset, nagy csomagolópapír Színes lapok, tollak</p>	
<p>I.c. ELŐKÉ- SZÍTÉS</p>	<p>Farsangi szokások 2.: lakodalmakról, csúfolódókról beszélgetünk.</p> <p style="text-align: right;">5perc</p>	<p>Figyelem Információbefogadás Hagyományismeret</p>	<p>Egész csoport együtt – Beszélgetés</p>		<p>T7 – Kép falujáró menetről</p>

II. Az új tartalom feldolgozása					
II. CSÚFOLÓ DÓ, ÖSSZE- CSAPÁS	Új dal – Nem mind legény / leány... megtanulása hallás után. Játékos évődés, civakodás a lányok és fiúk közt.	Figyelem Emlékezet Zenei hallás Tiszta intonáció Ritmusérzék Artikuláció Információfeldolgozás Szókincsbővítés	Egész csoport együtt – daltanulás hallás után		T8 - Nem mind legény / leány kottája
	15 perc				
III. Az új tartalom összefoglalása, ellenőrzés és értékelés					
III.	Körbe ülünk, valaki mond egy kijelentést a mai óráról: Nekem tetszett.... Szerettem ezt a dalt... És akire igaz, az az ölébe ül. Újabb kijelentéskor átrendeződünk.	Figyelem Kommunikáció Tolerancia Egymás elfogadása	Egész csoport együtt – Hasonlóak vagyunk játék		
	5 perc				

4. tanóra

I. Ráhangolódás, a feldolgozás előkészítése

I. FEJTÖRÉS	Csoportokat alkotunk, annyian kell összeállni, amennyit tapsolok, de előtte meg kell nevezni a ritmust is. Ha megvannak a csoportok, helyet foglalnak. Minden csapat választ: írnok, feladatmester, csendfelelős, időfigyelő szerepet, és megoldják a feladatlapokon található fejtörőket. Előtte lehet tippelni, szerintük mennyit sikerül kitalálniuk. 15 perc	Megfigyelés Ritmuskészség Együttműködés Szövegértés Gondolkodás	Kooperatív módszer – Keveredj! Állj meg! Csoportosulj! Kerekasztal	D4 - feladatlapok a fejtörőkkel	T9 - a fejtörők megoldásai
----------------	--	---	---	---------------------------------	----------------------------

II. Az új tartalom feldolgozása

II.a. ÖSSZE- CSAPÁS	Farsang és húsvét megszemélyesítői is vetélkednek egymással. Egy kis dramatikus játékot adunk elő. Szereplők megbeszélése, szerepek felosztása, szövegek kiadása, párban, csoportosan felolvasása, értelmezése. 12 perc	Figyelem Szövegértés Információfeldolgozás Szövegolvasás és értelmezés	Egész csoport együtt – beszélgetés, szerepek kiosztása Kooperatív munka – páros megbeszélés Egész csoport együtt – megbeszélés	D5 – Cibere vajda és Konc király dramatikus játék szövege kártyákon	T10 – Cibere vajda és Konc király – dramatikus játék háttere és forgatókönyve Kép
II.b. SZÍN- DARAB	A próba után „A Cibere vajda és Konc király” előadása, természetesen lehet használni hozzá a szövegkártyákat. 10 perc	Élőszó művészi kifejezése Eszétikai élmény Dramatikus játék	Csoportmunka – drámajáték		

III. Az új tartalom összefoglalása, ellenőrzés és értékelés					
III. ZÁRÁS	Értékeljük az előadásunkat, magunkat, megdicsérjük, nekünk ki és miért tetszett. A modul lezárása, mindenki elmondja, hogyan érezte magát. Értékelőívek kitöltése. 8 perc	Önreflexió Önértékelés Szóbeli kifejezőkészség Figyelem	Egész csoport együtt – beszélgetés	Véleménylap Toll, ceruza	

MELLÉKLETEK - TANÁRI

1. óra

T1 – Színes kártyák

Keresett betű	F	A	R	S	A	N	G
Lufi, kártya színe	kék	piros	világoskék	narancs	lila	citrom	rózsaszín
Hiányos szavak	_urulya _ecske	_pa _nanász	_épa, _etek	_avanyú _óska	_lma _nya	_adrág _ap	_ólya _itár

T2 – Képek köszöntőkről, lányokról, férfiakról is

Forrás: mumyn.multiply.com

sdt.sulinet.hu. Műveltségi területek » Művészetek » Néprajz » Néprajz - ünnepek és népszokások » Farsang » Farsangi népszokások » Farsang köszöntők

T3 – Talalaj, talalaj, töklőrinc kottája:

Talalaj, talalaj, Tök Lőrinc! Láncba szökött a kakas! Kú-tyi víz-zel. Pa-ta-ki víz-zel.
Fel-dön-töt-te a va-jat. Hát a bé-lest?
Mi-vel sü-tyik a ré-test?

A-gyi-gó, a-gyi-gó, fas-sang, fas-sang!

Ifjú em-be-rek-nek hajlós pálca,
ifjú asszonyok-nak fehér fátyol,

A-gyi-gó, a-gyi-gó, fas-sang, fas-sang!

Ö-reg-em-be-rek-nek me-leg bun-da,
Ö-reg-asszo-nyoknak meleg su-ba,

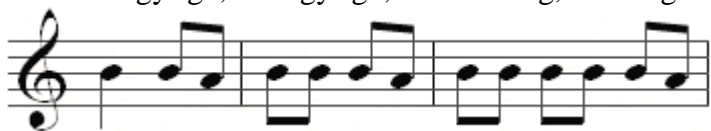
A-gyi-gó, a-gyi-gó, fas-sang, fas-sang!

Lányoknak gyöngykoszorú, legényeknek fényes fegyver,

A-gyi-gó, a-gyi-gó, fas-sang, fas-sang!

Lányákra, gyerekekre egy-egy marok vessző,

A-gyi-gó, a-gyi-gó, fas-sang, fas-sang!

A bú-zá-ját fel-e-mel-jük, a kon-ko-lyát le-ti-por-juk,

A-gyi-gó, a-gyi-gó, fas-sang, fas-sang!

Forrás: Tátrai-Karácsony: 56. oldal

Talajvasárnapi köszöntő - szokás leírása Farsangvasárnap előtt egy héttel. Ez a lányok vidám farsangi adománygyűjtő és köszöntő szokásának ideje (Nyitra, Zoborvidék – Szlovákia) Jókívánságaikért tojáskapnak, de ha az ajándék elmarad, a jókívánságokat is visszajukra fordítják.

Szavak magyarázata: (kútyi, béles=nagy töltött tészta, agyigó=adió, Isten veled, fassang, suba= juh szőrös bőrből készült, palástszerű, bokáig érő ruha, konkoly=gyom, pocik, geríny)

Hanganyag Forrás: sdt.sulinet.hu. Műveltségi területek » Művészetek » Népzene » Népzene » Különböző típusú népdalok » Különböző típusú népdalok 7. » Talajvasárnapi köszöntő

2. óra

T4 – Videó anyag maszkosokról

Farsangi maszkos alakoskodás videó forrása: *sdt.sulinet.hu. Műveltségi területek » Művészetek » Néprajz » Néprajz - ünnepek és népszokások » Farsang » Farsangi népszokások » Farsangi maszkos alakoskodások, dramatikus játékok*

Kb. 3 perc

3. óra

T5 – Képek a hónapokról

Négy kép a hónapokról annyi példányban, ahány fős csoportokat szeretnénk.

T6 – Hónapnevek eredete

Forrás: szociális kompetencia, C2, 7. évfolyam, Naptárak és ünnepek I-II.

Római: Romulus király Kr. e. (753?–715?) hagyomány szerinti 10 hónapos naptára.

Numa Pompilius (Kr. e. 715?–672?) 12 hónapos naptárának két „új” hónapja:

11. Ianuarius Ianus isten (ejtsd: Jánusz) Ianus: Kéttarcú, előre és hátra is tekintő görög isten. A kapuk és a kezdetek (például az év kezdetének) istene. Az előbbi azért, mert a kapun kifelé is, befelé is lehet menni. Az utóbbi azért, mert a múltat és a jövőt is ismeri.

12. Februarius februa = tisztulási, engesztelési ünnep (az évvégén) Februa: Februumnak nevezték azt a szíjat, amellyel a tisztulási ünnepen a papok (jelképesen) megcsapkodták az embereket, hogy megtisztuljanak.

A magyar hónapneveknek sokféle változata van. A beszélő nevek jól tükrözik a mezőgazdasághoz, a természethez, valamint a vallási élethez és a hagyományokhoz való szoros kötődést.

Január - Boldogasszony hava - Télhó - Fergeteg hava

Február - Böjtelő - Télutó - Jégbontó

Március - Böjtmás - Tavaszelő - Kikelet

Április - Szt. György - Tavasz hó - Szelek

Május - Pünkösöd - Tavaszutó - Ígéret

Június - Szt. Iván - Nyárelő - Napisten

Július - Szt. Jakab - Nyárhó - Áldás

Augusztus - Kisasszony - Nyárutó - -Új kenyér

Szeptember - Szt. Mihály - Őszelő - Földanya

Október - Mind(en)szent(ek) - Őszhó - Magvető

November - Szt. András - Őszutó - Enyészet

December - Karácsony - Télelő - Álom

T7 – Kép falujáró menetről, rönkhúzással összekötött álesküvről

Forrás: mumyn.multiply.com

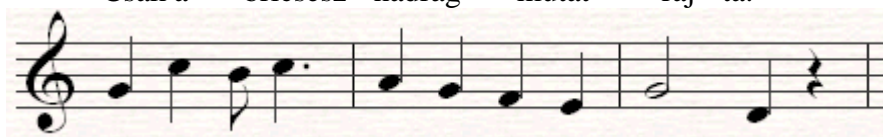
T8 – Nem mind legény / leány ... dal kottája

1. Nem mind legény, aki magát annak tart - ja.

Csak a bricsesz - nadrág mutat raj - ta.

Nem tud - ja a rendet jól ki - vág - ni,

Mégis a nyomorult leányokhoz akar jár - ni.

2. Nem mind kislány, aki magát annak tartja.

Csak a fodros szoknya mutat rajta.

Nem tudja a rántást megkeverni,

Mégis a nyomorult férjhez akar menni.

4. óra

T9 – A fejtörők megoldásai

Forrás: Varga Ferencné: Szó, fon, nem takács. Mi az?

1. – hó	6. – csiga	11. – esernyő
2. - szél	7. – harkály	12. – olló
3. – hó	8. – a fehérek, mert többen vannak.	13. – vasaló
4. – káposzta	9. – cipő	14. – kunyhó
5. - sündisznó	10. – nadrág	15. – harang

T10 – Cibere vajda és Konc király – dramatikus játék hátttere és forgatókönyve

Mo.-on is élt az Európaszerte ismert szokás a böjt és a farsang tréfás küzdelméről (Cibere vajda és Konc király). A böjt és a farsang jelképes párviadalát színre hozó dramatikus játék. Cibere (*erjesztett gabonalé= leves alapanyagaként, ételek ízesítésére és italként használt savanyú folyadék. Ecet helyet, korpából. Még: Kiszé, keszőce. Üdítő italként nyári mezei munkában igen kedvelt. Bár az erjesztett gabonalé készítése nem korlátozódott az év egyetlen szakaszára, legjellegzetesebb a nagyböjti fogyasztása. Ilyenkor naponta fogyasztották. Ezért személyesíti meg a népszokásban Cibere vajda nevű alak, ill. kiszé bábu a hosszú böjti időszakot*) vajda neve a böjti ételt, a ciberét jelképezi, Konc király pedig a húsos, zsíros ételeket. Vízkeresztkor Konc király kerül ki győztesen – kezdődik a farsang –, húshagyókedden Cibere vajda győz, vagyis a böjt veszi át a hatalmat a farsangi konctól.

Szükséges 6 fő, és két csapat.

Az öltözetekből annyit valósítsunk meg, amennyit az anyagi keret megenged, vagy kérjünk kölcsön ruhákat. De egy-két jelképes tárggyal különítsük el a két csapatot.

Forrás: www.verteshoglar.hu/dokumentumok

CIBERE vajda és KONC király küzdelme

CIBERE vajda és gyülekezete (a böjt szimbóluma)

Fehér kendővel, kiegészítőkkal. Kezükben bot, rajta káposzta, fokhagyma-, vöröshagymafüzér, fehér és lila szalagok.

Szükség van botra vagy kardra, amivel harcolhatnak.

KONC király és csapata (a farsang szimbóluma)

Fekete ruhában, kikormozva, jól megtermetten - vagyis tömjé ki magát, aki nem elég testes. Konc király a legkövérebb.

Szükség van botra vagy kardra, amivel harcolhatnak.
Kezükben bot, rajta szalonna, kolbász, fánk és színes szalagok.

KÖSZÖNTŐ SZÖVEG – 1. Kikiáltó

Mélyen tisztelt Közönség!

Pécsi nagyközönség!

Hallják meg a süketek! Nyíljon ki a fületek!

Nagy eseményt hirdetek, jó mulatságot ígérek:

Azért jöttünk össze ma, legyünk hát egy csokorba.

Úzzük el a farsangot,

Véle a nagy latyakot.

Készüljünk a nagyböjtre,

S a szép tavaszi időre!

Kezdődjék hát a viadal, melyben **(a farsangi csapatra mutat)**

ez a szép, megtermett, az egészségtől, s a jó zsíros falatoktól majd szétcsattanó Konc király és az ő hűségese alattvalói, a farsang, a dínomdánom, a jó hurka, kolbász kedvelői **(megnyalhatja**

a száját, nagyot sóhajthat, a hasát simogathatja) összecsapnak **(böjtösökre mutat)**

a girhes, vézna és mogorva Cibere vajdával és az ő málészájú, a böjtöt, s a csendet komáló cimboráival.

Nézzük hát, ki lesz a győztes, ki fog az elkövetkezendő időszakban uralkodni, s nekünk parancsolni:

A farsangi Konc király-e **(a csapat tagjai éljenző hangokat adnak)**

vagy a böjtös Cibere vajda **(most innen érkeznek erőfitogtató, bátorító hangok)?**

2. Kántor

Maskarások, bolondok,

Rázzátok a kolompot!

Takarodjon el a tél,

Örvendezzen, aki él.

3. Konc király

A nyársam is üres,

A hasam is éhös,

Ki sajnálja szalonnáját,

Legyen az is éhös!

Kolbász, sódar, szalonna,

Akkora mint egy gerenda,

Jó vóna, ha vóna.

4. Cibere vajda

Minta, minta, fodorminta,

Elfogyott a jó fánkocska,

Ha elfogyott lesz jövőre,

Konc királynak immár vége.

5. Sógorasszony

Adjatok vagy hat garast,

S kolbászt mellé hat araszt.

Egy kis bort a belünkbe,

S kalácsot a kezünkbe.

6. Cibere csapat

Csúszunk, másztunk a jégön,
Míg idegyülhettünk.
Elmúlt a rövid farsang,
siratják a lányok
itthon maradásuk,
kiknek a nagy méreg miatt
ráncos a pofájuk.
Haj, regő, rajta,
Bokrétás kalapja!
Elmúlt farsang, el, el, el,
Kinek használt, kinek nem.
Nekem használt, neked nem,
Te táncoltál, én meg nem.

7. Konc csapat

Ju, ju, ju, ju, vén juh,
Kimaradtál a farsangból,
Ju, ju, ju, ju, vén juh!

8. Cibere csapat

Rönköt emelj, szakadj meg,
Mért nem házasodtál meg!

9. Konc csapat

Árpakenyér, zablepény,
Mért maradtál vén legény?

10. Cibere csapat

Elmúlik a rövid farsang,
Mi azt ne sirassuk,
Majd a böjtön iskolában
Jobban tanulhatunk.

11. Konc csapat

Húshagyó, húshagyó,
A lányokat itthagyo!

12. Cibere csapat

Elmúlt farsang, itt hagyott,
Nagylányoknak bút hagyott.

De énnekem nem hagyott,
Mert én még kicsi vagyok.

13. Konc csapat

A farsangi lányok:
Piros tulipányok;
A böjtösi lányok:
Fekete cigányok.
Ecce neki dáridom,
A farsangot bevártam,
De vőlegényt nem kaptam,
Jaj, de hoppon maradtam!
Várom még egy farsangot,
Tán majd valakit fogok,
S ha vőlegényt nem kapok,
Apácának beállok.

14. Cibere csapat

Ó, te rozzant kaloda,
Nem való vagy te oda,
Nem való vagy te másra,
Fűtőnek a pokolba.

15. Konc csapat

Elmúlt a rövid farsang, búsulnak a lányok.
Ettől a sok búsulástól ráncos a pofájuk.
Nem tudsz férjhez menni, vőlegényt szerezni,
Vedd elő az olvasódat, kezdj el imádkozni!

16. Cibere csapat

Hajtsátok ki farsangot.
Majd szép éneket mondok,
Futok, megyek Dunába,
Fogok fényes halacsát,
Teszem tányérkára,
Küldön Istenkének.
Isten tartsa békességbe,
Angyal vigasságba.

Harc – A király és a vajda megmérkőzik egymással. Cibere vajda és csapata örvendezik a farsang halálán. A „megölt” Konc királyt létrára fektetik, és a négy halottvivő megfogja. Tömeges siratás.

17. Cibere csapat

Jaj, jaj, jaj! Miből fogytunk ki!

Vereshagyma, fokhagyma, káposztacika!

Étlen halunk meg!

Jaj, jaj, jaj, eltelt a farsang! Jaj, jaj, jaj, meghalt a farsang!

18. Pap

Vegyétek fel és vigyétek,

A kert mellé letegyétek!

Kertet támasszatok véle,

Úgyse vót ő már jóféle

MELLÉKLETEK – DIÁK

1. óra

D1 - Rigmus kártyák

Forrás: Tátrai-Karácsony: 57. oldal

Bekéredzkedés: „Szabad-e farsangot köszönteni?”

1. <i>Pocik egye kovásztokat, geríny egye tyúkotokat!</i> Ha nem adtak a háziak.	2. <i>Ne kelljen meg cipójuk!</i> Ha nem adtak a háziak.	3. <i>Valahány ürgelyuk, pociklyuk, annyi verem búzájok legyen kéteknek!</i> Ha adtak a háziak.
--	--	---

D2 - Jelképes ajándékok

Kartonból tojás, játékpénz, szalonna

3. óra

D3 - A magyar hónapnevek

Írjátok bele a négy évszak hónapjait sorrendben a körökbe.

A régi magyar hónapnevek egyik változata: Télelő, télhó, télutó... stb. Írjátok a hónapnevek mellé a hozzájuk tartozót!

The image shows four large, empty circles arranged in a diamond pattern. Each circle contains a horizontal line, intended for students to write the months of the year and their corresponding old names.

A régi magyar hónapneveknek másik fajtája, amelyik a természet változásaira utal. Kösd össze a hónapnevet a régi magyar hónapnevekkel!

Jégbontó hava

Január

Fergeteg hava

Február

Kikelet hava

Március

4. óra

D4 - feladatlap a találós kérdésekkel

TALÁLÓS KÉRDÉSEK

16. Tiszta fehér születése, lucskos, sáros temetése. _____
17. Nincsen testem, és nincs barátom, nincs kenyerem, se lakásom, eső eshet, mégsem ázom, nyargalászok hét határon. Februárban hozok fagyot, bátyáim a vad viharok, ha bezárod az ablakot, füttyörészve kint maradok. _____
18. Csillag fent a fellegekben, s vízzé válik tenyeredben. _____
19. Folt hátán folt, tű benne sose volt. _____
20. Olyan, mint egy túpárna, görögdinnye, tövises, gondolkozz csak, ne siess!
_____
21. A szabad mezőre gyakran kísétálok, pedig kis házamtól soha meg nem válok.
_____
22. Fúr-farag, de mégsem ács, kopog, mint a kalapács. Fák doktora, orvosa, erdőben az otthona.
_____
23. A fehér bárányok esznek-e többet, vagy a feketék?
_____
24. Orra van, de nem szagol, nyelve is van, de nem beszél. _____
25. Egy lyukon bebújsz, két lyukon kibújsz, mikor gondolod, hogy bebújtál, már ki is bújtál.
_____
26. Lábam egy van, bordám több van, helyem itt van, helyem ott van. Napos időn otthon hálok, borús időn utcán járok. _____
27. Melyik ló tud papírt vágni? _____
28. Melyik a legtüzesebb ló? _____
29. Melyik hó lakható? _____
30. Melyik rang szól? _____

D5 - Cibere vajda és Konc király dramatikus játék szövege kártyákon

1. KÖSZÖNTŐ SZÖVEG - Kikiáltó

Mélyen tisztelt Közönség!

Pécsi nagyközönség!

Hallják meg a süketek! Nyíljon ki a fületek!

Nagy eseményt hirdetek, jó mulatságot ígérek:

Azért jöttünk össze ma, legyünk hát egy csokorba.

Úzzük el a farsangot,

Véle a nagy latyakot.

Készüljünk a nagyböjtre,

S a szép tavaszi időre!

Kezdődjék hát a viadal, melyben **(ekkor a szövegmondó a farsangi csapatra mutat, s elismerő hangon szól róluk)**

ez a szép, megtermett, az egészségtől, s a jó zsíros falatoktól majd szétesattanó Konc király és az ő hűséges alattvalói, a farsang, a dínomdánom, a jó hurka, kolbász kedvelői **(megnyalhatja a száját, nagyot sóhajthat, a hasát simogathatja)** összezsapnak **(böjtösökre mutat, lekicsinylően beszél róluk)**

a girhes, vézna és mogorva Cibere vajdával és az ő málészájú, a böjtöt, s a csendet komáló cimboráival.

Nézzük hát, ki lesz a győztes, ki fog az elkövetkezendő időszakban uralkodni, s nekünk parancsolni:

A farsangi Konc király-e **(a csapat tagjai éljenző hangokat adnak, zajonganak)**

vagy a böjtös Cibere vajda **(most innen érkeznek erőfitogtató, bátorító hangok)?**

2. Kántor

Maskarások, bolondok,

Rázzátok a kolompot!

Takarodjon el a tél,

Örvendezzen, aki él.

3. Konc király

A nyársam is üres,

A hasam is éhös,

Ki sajnálja szalonnáját,

Legyen az is éhös!

Kolbász, sódar, szalonna,

Akkora mint egy gerenda,

Jó vóna, ha vóna.

4. Cibere vajda

Minta, minta, fodorminta,

Elfogyott a jó fánkocska,

Ha elfogyott lesz jövőre,

Konc királynak immár vége.

5. Sógorasszony

Adjatok vagy hat garast,

S kolbászt mellé hat araszt.

Egy kis bort a belünkbe,

S kalácsot a kezünkbe.

18. Pap

Vegyétek fel és vigyétek,

A kert mellé letegyétek!

Kertet támasszatok véle,

Úgyse vót ő már jóféle.

<p><u>6. Cibere csapat</u> Csúsztuk, másztunk a jégön, Míg idegyülhettünk. Elmúlt a rövid farsang, siratják a lányok itthon maradásuk, kiknek a nagy méreg miatt ráncos a pofájuk. Haj, regó, rajta, Bokrétás kalapja! Elmúlt farsang, el, el, el, Kinek használt, kinek nem. Nekem használt, neked nem, Te táncoltál, én meg nem.</p>	<p><u>8. Cibere csapat</u> Rönköt emelj, szakadj meg, Mért nem házasodtál meg!</p>	<p><u>12. Cibere csapat</u> Elmúlt farsang, itt hagyott, Nagylányoknak bút hagyott. De énnekem nem hagyott, Mert én még kicsi vagyok.</p>
	<p><u>10. Cibere csapat</u> Elmulik a rövid farsang, Mi azt ne sirassuk, Majd a böjtön iskolában Jobban tanulhatunk.</p>	<p><u>14. Cibere csapat</u> Ó, te rozzant kaloda, Nem való vagy te oda, Nem való vagy te másra, Fűtőnek a pokolba.</p>
	<p><u>16. Cibere csapat</u> Hajtsátok ki farsangot. Majd szép éneket mondok, Futok, megyek Dunába, Fogok fényes halacsát, Teszem tányérkára, Küldön Istenkének. Isten tartsa békességbe, Angyal vigasságba. HARC</p>	<p><u>17. Cibere csapat</u> Jaj, jaj, jaj! Miből fogytunk ki! Vereshagyma, fokhagyma, káposztacika! Étlen halunk meg! Jaj, jaj, jaj, eltelt a farsang! Jaj, jaj, jaj, meghalt a farsang!</p>
<p><u>7. Konc csapat</u> Ju, ju, ju, ju, vén juh, Kimaradtál a farsangból, Ju, ju, ju, ju, vén juh!</p>	<p><u>9. Konc csapat</u> Árpakenyér, zablepény, Mért maradtál vén legény?</p>	<p><u>11. Konc csapat</u> Húshagyó, húshagyó, A lányokat itthagyo!</p>
<p><u>13. Konc csapat</u> 1. A farsangi lányok: Piros tulipányok; A böjtösi lányok: Fekete cigányok.</p>	<p>2. Ecce neki dáridom, A farsangot bevártam, De vőlegényt nem kaptam, Jaj, de hoppon maradtam! Várom még egy farsangot, Tán majd valakit fogok, S ha vőlegényt nem kapok, Apácának beállok.</p>	<p><u>15. Konc csapat</u> Elmulott a rövid farsang, búsulnak a lányok. Ettől a sok búsulástól ráncos a pofájuk. Nem tudsz férjhez menni, vőlegényt szerezni, Vedd elő az olvasódat, kezdj el imádkozni!</p>

